

ALLE BOEREN WEG VOOR WONINGBOUW!

Over boeren en beeldvorming

Aanleiding

De discussie over de beperking van de stikstofuitstoot in Nederland loopt al tientallen jaren, maar neemt de laatste jaren sterk in kracht toe. Op het platteland zijn de uit protest omgekeerde Nederlandse vlaggen overal te zien.

Argos heeft op 11 december 2022 een aflevering van Medialogica uitgezonden over de beeldvorming rond stikstof en de boeren. De makers gaan in gesprek met een boer, een wetenschapper, de Boer Burger Beweging en Wakker Dier om te onderzoeken welke rol framing en desinformatie in het gepolariseerde debat over stikstof spelen.

Waar speelt de casus zich af?

Deze uitzending was er een van een publieke omroep. De discussie over stikstof speelt zich in de hele samenleving af. Met name tussen de politiek, boeren, natuurorganisaties en de wetenschap.

Doel van de casus

De casus kan studenten inzicht geven in hoe framing en desinformatie worden gebruikt om beeldvorming in de samenleving te beïnvloeden. De casus kan studenten ook inzicht geven in hoe framing en desinformatie kunnen leiden tot polarisatie. In deze lesbrief staan per onderwerp een korte uitleg, discussievragen en enkele bruikbare bronnen.

Hoe leer je jouw leerlingen en studenten om goed in gesprek te gaan over verkeerde informatie? En hoe ga je daarbij zélf het gesprek met je studenten aan?

Door de gesprekshandleiding (zie blz. 5) te volgen kun je met je studenten een constructief gesprek voeren over een onderwerp als stikstof en de boerenprotesten. In onze toolkits op goedingsprek.nl vind je ook lesmaterialen over andere onderwerpen, zoals de oorlog in Oekraïne en desinformatie in de zorg en in het onderwijs. Onderaan deze lesbrief vind je links naar nuttige bronnen en lesmaterialen.

Achtergrond

In Nederland komt te veel stikstof in de natuur terecht. Daardoor verdwijnen er planten en dieren. Dat is in strijd met bijvoorbeeld de Europese 'Habitatrichtlijn', waar Nederland zich aan moet houden. Boerderijen, voornamelijk de veeteelt, dragen bij aan 60% van de stikstofuitstoot in Nederland. Daarom wil de overheid dat deze boeren stoppen of krimpen.

Veel boeren verzetten zich tegen het nieuwe beleid. Zij zijn vaak al generaties lang boer en willen niet stoppen of krimpen. Ze protesteren, bijvoorbeeld door met trekkers stadscentra binnen te rijden of snelwegen af te sluiten.

Een nieuwe politieke partij, de Boer Burger Beweging (BBB), is opgericht om hun stem te laten horen in Den Haag. De partij haalde bij de verkiezingen in 2021 een zetel en is in de peilingen nog veel populairder.

Bronnen

- [NOS](#): Het stikstofprobleem is echt Nederlands, uitgelegd in acht grafieken.
- [Universiteit van Nederland](#): Waarom heeft Nederland een stikstofprobleem?
- [Nu.nl](#): Jullie vijf meest gestelde vragen over stikstof en de boerenprotesten.
- [Rijksuniversiteit Groningen](#): De partijgeschiedenis van BBB.

Situatie

Kijk voor de bespreking van deze casus de uitzending van Argos Medialogica: [Boer Burger Beeldvorming](#) (in ieder geval grotendeels) of zorg ervoor dat studenten dat in hun eigen tijd gedaan hebben.

De uitzending gaat over de beeldvorming rondom de stikstofcrisis en de positie van boeren hierin. Caroline van der Plas van de Boer Burger Beweging ergert zich aan partijen die ongenueanceerd over boeren praten en daarbij feiten weglaten. Ze wil daar een verhaal tegenover zetten en de boeren een stem geven. Maar hoe gaat zij zelf om met feiten en framing?

Aan het woord komen onder andere Caroline van der Plas, boer Alex Datema, wetenschapper Jan Willem Erisman en Anne Hilhorst, woordvoerder bij Wakker Dier.

De aflevering bevat een aantal voorbeelden waarin framing en/of desinformatie een rol speelt:

1. Wakker Dier gebruikt een foto van een groot aantal kippen die heel dicht op elkaar zitten in een stal.
2. Wakker Dier ontkent dat zij een nauwe band hebben met de Partij voor de Dieren.
3. BBB geeft toe dat de machines die zij aanprijzen de uitstoot van stikstof niet met 70%, maar met 40% vermindert.
4. BBB beweert dat de boeren in de nieuwe beleidsplannen moeten wijken voor woningbouw in plaats van voor de natuur.

Aan de hand van deze voorbeelden kun je in gesprek over vormen van desinformatie, framing en polarisatie. Hieronder volgt meer informatie en suggesties voor discussievragen.

Desinformatie

Alle vier de partijen in de uitzending beweren het hele verhaal te vertellen. Verschillende kampen beschuldigen elkaar ook van het verspreiden van desinformatie.

Als we de term 'desinformatie' gebruiken, bedoelen we eigenlijk drie verschillende dingen: misinformatie, malinformatie en desinformatie.

Misinformatie betreft misleidende informatie die is gemaakt of verspreid zonder manipulatieve of kwaadaardige bedoelingen.

Malinformatie is informatie die weliswaar correct is, maar die verspreid wordt met het enige doel om een persoon, organisatie of land te beschadigen.

Desinformatie is onware, inaccurate of misleidende informatie die opzettelijk wordt verspreid om te verwarren of manipuleren.

De BBB stelt bijvoorbeeld dat het uitkopen van boeren niet nodig is, omdat er machines zijn die de uitstoot van bedrijven met 70% kunnen verminderen. In de uitzending geeft de BBB toe dat dit eigenlijk 40% is.

Mogelijke vragen:

- Is dit een voorbeeld van misinformatie of van desinformatie?
- Hebben politieke partijen een bijzondere verantwoordelijkheid als het gaat om het delen van juiste informatie, of mogen zij zeggen wat ze willen?
- Welke voorbeelden van desinformatie, malinformatie en misinformatie vinden studenten in de uitzending? Kunnen ze online nog meer voorbeelden vinden?
- Wie van Wakker Dier, de boer, de wetenschapper en de Boer Burger Beweging vertellen een eerlijk verhaal, denk je?

Bronnen

MBOmediawijs.nl: Desinformatie, misinformatie en malinformatie.

Framing

In de uitzending worden verschillende 'frames' naast elkaar gezet. Het perspectief van Wakker Dier, een boer, een wetenschapper en de Boer Burger Beweging wordt belicht. Ze worden ook bevraagd op die frames.

Een voorbeeld is de foto die Wakker Dier laat zien. Die foto is niet bewerkt, de kippen zaten op die manier in de stal. BBB zegt dat Wakker Dier bewust niet de rest van de stal laat zien en daarmee een vertekend beeld geeft. Wakker Dier ontkent dat.

Mogelijke vragen:

- Is een deel van de stal laten zien, als andere delen leger waren, een vorm van desinformatie?
- Als je een verhaal vertelt, laat je altijd informatie weg. Framing is onvermijdelijk. Maar als je bewust iets belangrijkste niet vertelt, is dat dan een vorm van desinformatie?
- Een frame is geen desinformatie, maar desinformatie kan wel gebruikt worden om een frame kracht bij te zetten. Zie je daar in de uitzending voorbeelden van?

Bronnen

Isdatechtzo.nl: Wat is framing?

Ophitsen

Framing en desinformatie kunnen worden gebruikt om te polariseren en groepen op te hitsen. In de uitzending wordt het voorbeeld gebruikt dat boeren plaats moeten maken voor woningen. Tijdens de boerenprotesten en in discussies over dit onderwerp worden nog veel extremere claims gemaakt, bijvoorbeeld dat alle boeren uit Nederland moeten verdwijnen of dat er zelfs een genocide zal gaan plaatsvinden.

Vraag:

Kunnen de studenten voorbeelden bedenken of online opzoeken van desinformatie die gebruikt wordt om op te hitsen? Bijvoorbeeld in de uitingen tijdens boerenprotesten?

Bron foto

Bronnen

- [Linda](#): Boerin Pauline pleit voor nuance bij boerenprotesten: 'Laat je niet ophitsen'
- [Omroep Brabant](#): Farmers Defence Force wil snelwegen blokkeren en vaker naar huis minister
- [Diversion](#): De oplossing voor polarisatie door desinformatie: weerbaarheid en wendbaarheid

Hoe beïnvloedt desinformatie de latere beroepspraktijk van studenten?

Als **mediamaker of journalist** moet je omgaan met verschillende informatiestromen. Als je een item maakt over stikstof moet je checken of de berichtgeving waar is. Daarnaast moet een mediaredactie zich afvragen welke meningen wel of geen plek krijgen in berichtgeving.

Als (**toekomstige**) leraar kan je te maken krijgen met spanningen in de klas. Die kunnen door de stikstof discussie verder vergroot worden. Leerlingen hebben vragen, meningen of emoties door dit debat. En ze kunnen verkeerd bejegend worden, door elkaar of in de samenleving. Het gesprek daarover verdient een plek in de klas.

Voor het **burgerschapsonderwijs** is dit een goede casus omdat deze discussie erg leeft in de samenleving, specifiek tussen burgers en politiek. Het draait ook om de rol van desinformatie bij protesten. Er zijn veel bronnen beschikbaar die een goed beeld geven van de discussie en de situatie.

Relevant materialen en bronnen

[Netwerk Mediawijsheid](#): Dossier Nephnieuws op Mediawijsheid.nl

[Wikiwijs](#): startpagina desinformatie

[Mbo Mediawijs](#): startpagina desinformatie

[Prodemos](#): OA Stikstof – Wie doet wat? (Aan de hand van het stikstofprobleem wordt elke betrokken bestuurslaag behandeld) (vmbo)

[Prodemos](#): OA Stikstof – Stikstof en de Trias Politica

[Klascement](#): Stikstof Quiz

Nascholing

[WUR](#): Nascholing 'Stikstof(crisis) nader bekeken' (webinar op 25 januari 2023)

Handreiking omgaan met desinformatie in de beroepspraktijk

Zie voor specifieke tips over omgang met desinformatie in de beroepspraktijk ook de [Handreiking omgaan met desinformatie](#) die is samengesteld door de Rijksoverheid. Deze handreiking geeft handvatten om desinformatie te herkennen en om hierover in gesprek te gaan. Er staan bijvoorbeeld negen adviezen in voor het voeren van een goed gesprek. De handreiking bundelt wetenschappelijke inzichten en is gebaseerd op ervaringen met desinformatie over coronavaccins. De lessen en tips zijn echter ook op andere onderwerpen toe te passen. De handreiking wordt bovendien bijgewerkt met nieuwe inzichten.

Hoe ga je zélf goed met je studenten in gesprek over verkeerde informatie?¹

Door onderstaande stappen aan te houden haal je de angel uit pijnlijke situaties. Op een efficiënte manier worden de opvattingen van studenten getoetst aan andere perspectieven en wordt er een constructief gesprek op gang gebracht.

Fase 1

Word gesprekspartner

Ontken het wereldbeeld van je studenten niet

- **Herhaal** in je eigen woorden wat er is gezegd.
- **Vraag** of je dat goed begrepen hebt
- **Reageer**: - Als het gesprek wel verder vervolg kan krijgen, vraag om toelichting: "Kun je dit uitleggen?"
- Vraag om informatiebronnen: "Waar heb je dit gehoord, gezien of gelezen?"

Houd het gesprek open

→ **Tip:** Betrek de hele klas bij het gesprek door een persoonlijk voorzetje te geven.

Bevraag studenten actief

Je kunt denken aan vragen als: "Hoe denk je hierover?", "Leg uit?", "Denken andere studenten hier anders over?", "Ben je hier zelf wel eens mee in aanraking gekomen?"

Probeer een antwoord te krijgen op de vraag: Waarom raakt deze kwestie je studenten (niet)?

Besef vanuit een pedagogisch standpunt dat studenten zich in een ontwikkelfase bevinden.

Naar fase 2 & 3 >

< Terug naar eerste pagina

¹Onderstaande aanbevelingen komen uit de methode "Dialoog als Burgerschapsinstrument" van [Diversio](#). Bekijk [hier](#) de volledige methodiek en [hier](#) informatie over de bijbehorende docententraining. Voor meer informatie over hoe je als docent om kunt gaan met desinformatie en polarisatie in het klaslokaal verwijzen we je graag naar de training [Dialoog in tijden van desinformatie](#) van Diversio & [Beeld en Geluid](#).

Fase 2

Faciliteer de dialoog

Leg de focus op de meningen en ideeën van je studenten, betrek de hele klas bij het gesprek en geef ze de kans om elkaar te corrigeren of aan te vullen

Je kunt denken aan vragen als: "Denkt iemand hier anders over?", "Kan iemand zich voorstellen dat iemand hier totaal anders over denkt?", "Ken je andere opvattingen om je heen?", "Of uit de politiek, de krant, of van tv of internet?"

→ **Tip:** Ga waar nodig op positieve wijze de confrontatie aan

"Is dit hetzelfde als...?", "Hoe verhoudt zich dit tot de vrijheid van...?", "Wat zou het voor gevolgen hebben als iedereen/niemand zo zou denken?"

- Let erop of het gesprek door één of meer studenten wordt gedomineerd.
- Gebruik botsingen om studenten iets bij te brengen en te ondersteunen in hun ontwikkeling.

Fase 3

Vat samen en blik terug

Zorg dat er altijd ruimte is om het gesprek positief af te sluiten, en benoem dat verschillende perspectieven en opvattingen naast elkaar bestaan.

- Let er bij de afronding van het gesprek op of er studenten zijn die zich buitenspel gezet voelen.
- Bedank de klas voor openheid en inbreng.
- Reflecteer na afloop zelf op het gesprek: Moeten je studenten stoom afblazen of is er iets meer aan de hand? Vertaal zorgen en structurele vragen van je studenten en bespreek deze met collega's. Bedenk daarnaast ook over hoe en wanneer dit gesprek vervolg kan krijgen.

[< Terug naar eerste pagina](#)

Netwerk
Mediawijsheid

wikiwijs

Kennisnet

MBO MEDIAWIJS.NL

BEELD &
GELUID